

ΑΓΑΝΙΚΗ ΜΑΖΑΡΑΚΗ

ΡΟ όλιγων μηνών, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1892, ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις γυνὴ ἔκταχτου εύρυμαθείας καὶ μορφώσεως, μία ἔξοχος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν προσωπικότης τοῦ παρ' ἡμῖν φιλολογοῦντος ὥραίου φύλου—ἡ ἀείμνηστος Ἀγανίκη Μαζαράκη, ἔλκουσα τὸ γένος ἐκ τῶν ιστορικῶν Αἰνιάνων τῆς Φθιώτιδος, σύζυγος τοῦ ἀρχιατροῦ Ἰωάννου Μαζαράκη, θυγάτηρ δὲ καὶ τελευταῖος γόνος τοῦ Γεωργίου Αἰνιάνος, ὑπουργοῦ καὶ Γερουσιαστοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας "Οθωνος.

Περὶ τὸ σεμνὸν τοῦτο ὅνομα—εἴνε ἀληθὲς—οὐδέποτε οὐδὲ ἐλάχιστος διηγέρθη θόρυβος. Διὰ τὸν πολὺν κόσμον παρῆλθεν ἄγνωστον καὶ ἀφανές, καὶ δὴ ὡς φιλολόγου, ὡς ποιητρίας, ὡς συγγραφέως. Ἡ φήμη δὲν ἡδυνήθη ποτὲ νὰ εἰςδύσῃ εἰς τὸ ἀδυτοντοῦ σπουδαστηρίου τῆς, νὰ τὸ ἀνεύρῃ, νὰ τὸ ἀρπάσῃ καὶ νὰ τὸ περιαγάγῃ σεμνυνομένη ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς. Καὶ τοῦτο διότι ἡ πολύτιμος καὶ σοφὴ δέσποινα ἀποστρεφομένη τὸ θυμιάμα τῶν ἔγκωμάτων, τὸ ὅποιον ἀδρῶς ἔξαγοράζουσιν ἄλλα μάταια πνεύματα, οὐδέποτε ἐστερξε νὰ κατέληθῃ εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ νὰ διαγράψῃ εὐρύτερον κύκλον πνευματικῆς δράσεως καὶ παραγγῆς. Ἐξησεν ἀείποτε ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ τὴν σιγὴν τῆς μετριοφροσύνης, ὡς τὸ δειλὸν καὶ αἰδῆμον ἵον, τὸ ὅποιον προωρίσθη νὰ χύνῃ τὴν μυστικήν του εὐώδιαν ἐν τῇ ἀφανείᾳ καὶ τῇ μονώσει. Καὶ ὅμως σπανίως ἡ φύσις καὶ ἡ ἀγωγὴ συνήνωσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸν οὐτωσὶ ἐναρμονίως τόσα ἡθικὰ καὶ ψυχικὰ καὶ διανοητικὰ χαρίσματα ὥπως παραγάγωσι τέλειον ὑπόδειγμα ἑλληνίδος γυναικός, οἷον ὑπῆρξεν ἡ Ἀγανίκη Μαζαράκη. Ἀτυχῶς ὅμως διὰ τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν, ἡ ἔξοχος γυνὴ ἦτο τόσον τελεία ὡς χαρακτήρος καὶ κραταιὰ ὡς διάνοια, ὥστε οὐδέποτε ἔκεντήθη ὑπὸ τῶν νυγμῶν τῆς φιλοδοξίας, τοῦ ἀναποδράστου τούτου ἐλατηρίου τῶν ἀνθρωπίνων ἀριστουργημάτων. Ὁλίγος ἐγωισμός, ὀλίγη περιφιλακτία, ὀλίγη—ἔστω—μετριοφροσύνη ἀπητεῖτο, ὥπως

μὴ θάψῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ μελετητηρίου της τόσους θησαυρούς πνεύματος καὶ χαρδίας, ὃν τὴν ἀκτινοθελίαν καὶ τὸ ἄρωμα περιώρισθη νὰ σκεφτίσῃ ἐν τῷ στενῷ μόνον κύκλῳ τῶν οἰκείων, ὅσοι ηύτυχησαν νὰ γνωρίσωσιν ἐγγύτερον, νὰ αἰσθανθῶσι καὶ νὰ θαυμάσωσι τὸ ἴδεωδες τῆς γυναικείας μορφώσεως ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀλησμονήτου ἔκείνης γυναικός.

Γεννηθεῖσα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διοργανώσεως τοῦ ἔθνους ὡς Κράτους, λικνισθεῖσα ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς κοιτίδος ὑπὸ τοὺς παιᾶνας καὶ τὰ ἄσματα τῆς μεγάλης ἐποποίες τοῦ Ἀγῶνος, εἶδε καὶ ἐγνώρισε τὰ γιγάντεια ἀναστήματα τῶν ἥρωών της, ἐψηλάφησεν οἵονει ἔμψυχον τὴν δόξαν των, ἡχροάσθη ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἴδιων πρωταθλητῶν τὰς δραματικὰς περιπτετείας τῶν βασάνων, τῶν σφαγῶν, τῶν δηγώσεων, τῶν αἰχμαλωσιῶν, τοῦ ἥρωϊσμοῦ, τῆς αὐτοθυσίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἡσθάνθη μεγαλυνομένην τὴν ψυχῆς αὐτῆς ἐν τῇ φωταυγῇ ἔκείνη ἀτμοσφαίρᾳ τῆς δόξης καὶ τοῦ κλέους, καὶ εἰς τὰς φλέβας τῆς κυκλοφοροῦσαν ἀσθεστὸν τοῦ ἀγίου πατριωτισμοῦ τὴν φλόγα. Τὰς ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις ταύτας ἀποθησαύσασα ζωηρὰς καὶ ἀνεξιτήλους ἐν τῇ διανοίᾳ της διέσωσεν εἰς πλεῖστα ἀνέκδοτα διηγήματα, θέμα ἔχοντα δραματικὰ ἐπειζόδια καὶ σκηνάς ἐνδιαφερούσας ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ ὅποια, εύρεθέντα ἀπροσδοκήτως μετὰ τὸν θάνατόν της, ἐλπίζομεν διὰ θά τύχωσιν ἥδη δημοσιότητος. Πεπροικισμένη ἀπὸ φύσεως διὰ θαυμασίας νοημοσύνης καὶ ἀντιλήψεως ἐπεδόθη ἐνωρίς εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν μελέτην. Παιδίσκη ἔτι ἡγάπα νὰ διέρχηται τὰς ὥρας αὐτῆς ἐντὸς τῆς μεγάλης καὶ ιστορικῆς ἔκείνης βιβλιοθήκης τῆς οἰκογενείας τῶν Αἰνιάνων, τῆς ἐκ πολλῶν χιλιάδων τόμων καὶ πολυτίμων ἀρχαίων γειρογράφων ἀποτελουμένης, ἣν ἀτυχῶς, καὶ ἐπὶ ἀνεπανορθώτω ζημιά διὰ τὴν ἔθνολογικὴν καὶ φιλολογικὴν ιστορίαν τοῦ ἔθνους, τὰ στρατεύματα τοῦ Ὀθωνος, κατὰ τὴν ἐν Φθιώτιδι ἐπανάστασιν τοῦ 1848, κατέκαυσαν ἐμπρήσαντα τὸν πατρικόν της οἶκον ἐκ πνεύματος ἐκδικήσεως, καὶ ἀφοῦ εἰς μάτην κατεδίωξαν τὸν ὡς πρωτουργὸν χαρακτηρισθέντα θεῖον αὐτῆς Δημήτριον Αἰνιάνα εἰς τὰ ἀπόκρημνα ἀνὰ τὰ ὅρη κρησφύγετα αὐτοῦ. Τῶν δεινῶν τῆς καταδιώξεως ταύτης μετέσχε καὶ ἡ ἀδρὰ τότε νεᾶνις Ἀγανίκη, ἀκολουθήσασα τὸν φυγάδα αὐτῆς θεῖον κατὰ τὰς ἀνὰ τὰ βουνά καὶ τὰς ἀπροσίτους κοιλάδας περιπλανήσεις του. Ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῶν καλλονῶν καὶ τῶν ἀγνῶν θελγήτρων τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, διήνοιξε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς εἰς τὰς ύψηλὰς καὶ εὔγενες ἐμπνεύσεις, ἃς διεγείρει ἡ θεωρία καὶ ἡ μελέτη τῆς φύ-

σεως, ην ἐνωρίς οὕτω συνείθισε νὰ ἀγαπᾶ καὶ νὰ θαυμάζῃ. Ὅπο τοιούτους ὄρους ἔξηκολούθησεν ὕστερον καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτῆς, οὕτω δὲ βαθμηδὸν ἐγένετο κάτοχος εὐρείας καὶ υγιοῦς παιδείας, ην πρωτίστως ἥντλει ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, γλωσσομαθής, πολυίδμων, ἐγκρατῆς πολλῶν φυσικῶν καὶ θετικῶν γνώσεων, ἐγκυκλοπαιδικὴ πράγματι, οἰκείως ἔχουσα καὶ πρὸς τῆς διεθνοῦς φιλολογίας τὰ κλασικὰ πρεσόντα, ἀνεξάντλητος πηγὴ μαθήσεως καὶ σοφίας, ην ἔξησφάλιζεν αὐτῇ ὁζεῖα ἀντίληψις, λεπτοτάτη αἰσθησις τοῦ καλοῦ, καὶ βαθεῖα κρίσις καὶ παρατηρητικότης.

‘Αλλ’ ὅτι κατ’ ἔξοχὴν ἐξωράιζε καὶ ἔξιδανίκευε τὸν βίον τῆς σοφῆς γυναικός, ητο ἡ τελεία διάπλασις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἥθους, ἡ μεγάλη καὶ τρυφερὰ καὶ ποιητικὴ της καρδία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διήρχοντο καὶ τὴν ἐδόνουν οἱ ἀγιώτεροι παλμοί, τὰ λεπτότερα συναισθήματα, οἱ ἀγνότεροι πόθοι, αἱ εὐγενέστεραι συγκινήσεις τῆς ζωῆς, ὅτι ἀδρόν, ὅτι ἰδεῶδες, ὅτι οὐράνιον δύναται νὰ αἰσθανθῇ ὑπὸ τοιαύτας ἔξαισιας συνθήκας ἡ γυναικεία καρδία. Εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, εἰς πᾶσαν λέξιν, εἰς πᾶσαν λεπτομέρειαν τῆς ζωῆς της διέκρινέ τις καὶ ἐθαύμαζε τὴν λεπτὴν ἐκείνην ἥθικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν αἰσθησιν, ητις προσιδιάζει μόνον εἰς προνομιοῦχα πλάσματα ἐκ τοῦ ὠραίου φύλου, καὶ ητις διαχέει θείαν τινὰ περὶ ἔστιτὴν ἀτμόσφαιραν ἀγάπης, τρυφερότητος, ἔχαγνισμοῦ. Δὲν ύπηρχεν ἀλλοτρία πάθησις ἢ χαρὰ ητις νὰ μὴ εὐρίσκῃ ἥχω ἐν τῇ γενναίᾳ ὅσον καὶ τρυφερῷ ἐκείνῃ καρδίᾳ· ὅλα τὴν συνεχίνουν, τὴν συνεκλόνιζον, τὴν μετηρίσιουν, τὴν ἐθέματιν. Εἶχε βαθὺ τὸ κοινωνικὸν αἰσθημα καὶ οἱ παλμοὶ τῆς κύκλῳ δρώσης καὶ παθαινομένης ζωῆς ἤσαν καὶ οἱ παλμοὶ τῆς ἴδικῆς της καρδίας, ἐν ᾧ ἐζήτει νὰ περιλάβῃ ὅλον τὸν κόσμον. Ἡγάπα μετὰ παιδικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μετ’ εὔσεβείας ιερᾶς νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὸ μέγα θέατρον τῆς φύσεως, ης τὰς καλλονὰς καὶ τὰ μυστήρια, ζένα διὰ τὸν πολὺν κόσμον, ἐγνώριζε νὰ ἐρευνᾷ, νὰ ἐξυμνῇ καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ. Ἡ φύσις ἐλάλει εἰς τὴν ψυχὴν της διὰ μυρίων ἀφώνων καὶ ἀπροσδιορίστων ἐκφράσεων τὴν μυστηριώδη ἐκείνην γλώσσαν, τὴν ὁποίαν ἐννοοῦν μόνον τὰ ὠραῖα πνεύματα καὶ αἰσθάνονται μόνον αἱ εὐγενεῖς καρδίαι. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἥθικὸς κόσμος ἦτο δι’ αὐτὴν πηγὴν ἀδιάλειπτος εὐγενῶν συγκινήσεων, ἀφορμὴ ἀεννάων λεπτῶν παθήσεων ὅμα καὶ ἀπολαύσεων, ἀγνώστων, ξένων, ἀκατανοήτων καὶ ἀνυπάρκτων διὰ τοὺς πολλούς. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ σπάνια συναισθήματα, ὅλον ἐκείνον τὸν πλοῦτον τοῦ ἀριστοχρατικοῦ τῆς πνεύματος, ὅλην ἐκείνην τὴν ύψηλὴν θρησκείαν τῆς καρδίας της.

τυνείθιζε νὰ φωτογραφῇ καὶ νὰ ἔκχύνῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου, εἰς στίγμους, εἰς διηγήματα, απομονουμένη εἰς τὸ γραφεῖον τῆς, μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τοῦ θορύβου. Κεκτημένη ἀπαράμιλλον καλαισθησίαν καὶ πλαστικὴν φαντασίας δύναμιν, ἐγκρατῆς δὲ τῆς γλώσσης, ὅσον ὀλίγοι ἵσως τῶν ἐκ συστήματος παρ' ἡμῖν λογοτεχνῶν, ἡ σχολεῖτο περὶ τὴν λογογραφίαν καὶ ἐφιλοτέχνησε πλεῖστα καὶ ποικίλα ἔργα, ἔμμετρα καὶ πεζά, τὰ ὅποια ὅμως οὐδέποτε εἶδον τὸ φῶς, διότι ἡ μυθώδης μετριοφροσύνη τῆς γυναικὸς ἀπέκρυπτεν αὐτὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν οἰκείων τὰ ὑποπτα βλέμματα. "Εγραφε μᾶλλον δι' ἑαυτήν, ἄνευ οὐδεμιᾶς φιλολογικῆς ἀξιώσεως, ὑπείκουσα εἰς ἀκατανίκητον ψυχικὴν καὶ καλλιτεγνικὴν ἀνάγκην καὶ οὐχὶ διὰ τὸν κόσμον. Καὶ μόνον ὅταν ἔκαλυψεν ἡ πλάξ τοῦ τάφου τὴν ὥραιάν ἐκείνην ὑπαρξίειν, ἡ πενθοῦσα οἰκογένεια ἀνεῦρεν (1) ἔκπληκτος εἰς τὰ βάθη τοῦ γραφείου τῆς πληθὺν χειρογράφων, ἦτοι διηγήματα, ιστορικὰς μονογραφίας, ὁδοιπορικὰς σημειώσεις καὶ πλεῖστα λυρικὰ ποιήματα, τὰ ὅποια δὲν φέρουν μὲν λίαν ἐπιμεμελημένην τὴν ἔξωτερηκὴν μορφὴν καὶ τὴν τεχνικὴν τοῦ στίχου ἐπιτήδευσιν, ἀλλ' εἰς τὰ ὅποια διαλάμπει ἀληθῆς ποιητικὴ διάνοια καὶ ἐξόχως ἀβρὸν καὶ λεπτὸν αἰσθημα. Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ποιημάτιον, εὔμενῶς παραγωρηθὲν ἡμῖν ἐκ πληθύος ἄλλων ἐπίσης ἀνεκδότων, μαρτυρεῖ οίον τρυφερὸν αἴσθημα καὶ ἀγνή ἔμπνευσις ὠδήγει τὴν γραφία τῆς τέως ἀγνώστου μουσολήπτου.

'Αποβαίνει ἀδύνατον εἰς τὰ στενὰ ὥδε ὅρια τοῦ Ἡμερολογίου νὰ ἔξειχονίσωμεν πλήρη καὶ ἐν πάσῃ ἀναλυτικῇ ἀκριβολογίᾳ τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὸν βίον τῆς πολυτέμου γυναικός, περὶ ἣς ἡδύνατο νὰ γραφῇ εἰδικὴ ἐποικοδομητικὴ μελέτη, σχετιζομένη πρὸς τὴν ὀσημέραι αὐξουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ γυναικείου ἐν Ἑλλάδι ωλοῦ, καὶ ἐξ ἣς πολλὰ διδάγματα ἥθελον πορισθῆ ὅι δύνειροπολοῦντες νὰ διαπλάσωσιν ἀληθεῖς ἐλληνίδας, ἔγγυωμένας τὴν εὐημερίαν τοῦ οἴκου, τῆς κοινωνίας, τῆς πατρίδος. Περιωρίσθημεν μόνον νὰ ῥάνωμεν μὲ ὀλίγα ἄνθη θαυμασμοῦ καὶ πόνου τὴν

(1) ΣΗΜ. Σημειοῦμεν προσέτει ἐνταῦθα ὅτι εἰς χιλιάδες ἀριθμοῦνται τὰ ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς χειρὸς τῆς Ἀγαλίκης Μαζαρίκη περιφυλαχθέντα ἔγγραφα τοῦ ἀσιδίμου πατρός της Γεωργίου Αΐνιανος, ἀνέκδοτα τὸ πλεῖστον καὶ ἀφορῶντα εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρίαν—ἥς οὗτος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν καὶ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ ὅποιου οἰκίαν, δημευθεῖσαν κατόπιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνήρχοντο οἱ ἑταῖροι κατὰ τὴν διέρκειαν τοῦ ἀγῶνος—καὶ εἰς τὴν ἑθνικὴν ἐπαγάστασιν.

μνήμην τῆς ἀειμνήστου μεταστάσης, ἵς τὴν γοητείαν τῆς γνωριμίας καὶ τῶν μοναδικῶν ἀρετῶν θέλομεν τηρεῖ ἀνεξάλειπτον καὶ ζωντανὴν πάντοτε.

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

Δεκέμβριος, Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, 1877.

ΣΤΗ χιονιὰ καὶ 'ς τὸ σκοτάδι ἔρημη καὶ μοναχὴ
καὶ μὲ 'μάτια βουρκωμένα 'ξαγρυπνοῦσε μᾶλα φτωχή.
Ἐθλεπε τὰ δυὸ μικρά της ποῦ κοιμῶνταν ἄγκαλιὰ
καὶ παράστεκε μὲ πόνο 'ς τὴ μικρά τους τὴ φωληά :
— «Κοιμηθῆτε, ὥρφανά μου, καὶ σιμά σας ἀγρυπνῶ,
γλατί, σὰν ξυπνῆστε, πάλι θὰ φωνάζετε : Πειρῶ !

«Μέσ' 'ς τὸν ὑπνο σας μονάχα τὰ χειλάκια σας γελοῦν . . .
ὄνειρεύεσθε ψωμάκι κι' ἀγγελάκια σᾶς μιλοῦν.
'Ονειρεύεσθε, φτωχά μου, παιχνιδάκια χαρωπά,
ροῦχα παστρικὰ καὶ γάδια, κ' ἡ καρδοῦλα σας χτυπᾶ !
Κοιμηθῆτε ! εἰν' ὁ ὑπνος βάλσαμο ἀπ' τὸν οὐρανό . . .
Μοῦ ξεσχίζετε τὰ στήθια σὰν φωνάζετε : Πειρῶ !

«Σᾶν νὰ βλέπω χαμογέλοιο 'ς τὴ μορφή σας τὴ γλωμή . . .
Ποιός, μικρά μου, νὰ σᾶς δίνῃ μέσ' 'ς τὸν ὑπνο σας ψωμὶ¹
καὶ ἀπλώνετε τὰ χέρια—ώ φριχτή μου συμφορὰ—
γιὰ νὰ πιάσετε, φτωχά μου, τὴν ἀνύπαρχτη χαρά ;
— «Αγ, Χριστέ μου ! τὸ ὄνειρό τους κάμε τους ἀληθινό,
μοῦ ραγίζετ' ἡ καρδιά μου σὰν ἀκούω νὰ λέν : Πειρῶ !

«Αγ ! Χριστέ μ' ποῦ σὰν ἀπόψε ἐγεννήθηκες κ' ἐσὺ
ἀπὸ τὴν ταπείνωσί Σου σὲ καλύβη φτωχική,
πρὶν πλαγιάσουν, 'ς τὸ σεπτό Σου τὸ εἰκόνισμα μπροστὰ
προσευχήθηκαν τὰ δόλια ἀν καὶ ἤσαν νηστικά !
Σὺ σπλαχνίσου τα, Χριστέ μου ! εἶμαι μάννα καὶ πονῶ !
Μὲ πληγόνει σὰν μαχαίρι κάθε κλάμα τους : Πειρῶ !